

Stichting Veilig
Onderwijs

st.
veiligonderwijs

Stichting Veilig
Onderwijs

VeiligOnderwijs

Sociaal Veilig Onderwijs

Thema:

Tegenstelling

Els Hendrikse

Een tegenstelling van ongewenst gedrag in de klas, is goed gedrag, dus een gezonde groep

Hettie Sipman

Denk niet wit, denk niet zwart, denk niet zwart-wit!

www.stichtingveiligonderwijs.nl

Colofon

Het SVO-magazine verschijnt elk kwartaal en is een uitgave van Stichting Veilig Onderwijs

Tel. 085 - 0047947

Redactie

Elly Admiraal

Natasja Huisman

Pieter Vergouw

Medewerkers

Els Hendrikse

Paul van Gestel

Hettie Sipman

Wim Overgaauw

Inhoud magazine 2024-1

3. Voorwoord
5. Tegenstellingen in Sociale Veiligheid: Een Psychologische Benadering
9. Bruggen bouwen tussen leerlingen
10. Voorbeeldig vmbo
18. Een tegenstelling van ongewenst gedrag in de klas, is goed gedrag, dus een gezonde groep
19. Schooladvies
22. Er zijn verschillende tegenstellingen tussen het voortgezet onderwijs en de maatschappij
23. Tegengestelde Mening en Visie: Een Uitdaging voor Veilig Onderwijs

6-8.

Film maakt tegenstellingen bespreekbaar

21.

De Roncallischool in Zeddam Ontvangt het Predicaat “Sociaal Veilige School”

Columns

- 4. Denk niet wit, denk niet zwart, denk niet zwart-wit!
- 16-17. Je school, je lust en je leven

Voorwoord

Beste lezers,

Terwijl we met verwachting uitkijken naar een nieuw jaar vol kansen en mogelijkheden, verwelkomen we u bij het eerste magazine van Stichting Veilig Onderwijs van 2024. Allereerst, mijn warme nieuwjaarswensen voor iedereen. Moge het nieuwe jaar gevuld zijn met welzijn, groei en kansen om het verschil te maken.

Het thema van dit nummer draait om “tegenstelling”. Een woord dat velen van ons bekend in de oren zal klinken. In het onderwijs zien we voortdurend tegenstellingen, van visies tot meningen, en hoe deze elkaar kunnen beïnvloeden. We duiken dieper in deze dynamiek en verkennen hoe we om kunnen gaan met deze tegenstellingen, om uiteindelijk tot een vruchtbare dialoog en oplossingen te komen die bijdragen aan een veilige leeromgeving.

Ik wil ook graag stilstaan bij een bijzonder moment die afgelopen oktober plaatsvond: de Roncallischool heeft het predicaat “Sociaal Veilige School” ontvangen. Een prachtig resultaat van toewijding, samenwerking en inzet. Onze oprechte felicitaties aan alle betrokkenen. Dit toont aan dat als we onze krachten bundelen, we een omgeving kunnen creëren waarin sociale veiligheid centraal staat.

Een speciaal woord van dank aan iedereen die heeft bijgedragen aan dit magazine. De inspirerende verhalen, inzichten en expertise die gedeeld worden, dragen bij aan onze missie om veiligheid binnen het onderwijs te bevorderen. Het is dankzij jullie toewijding dat dit magazine een bron van waardevolle informatie en inspiratie is geworden voor allen die betrokken zijn bij het onderwijs.

Laten we dit nieuwe jaar aangrijpen als een kans om samen te werken, om te leren van elkaars tegenstellingen en om te streven naar een veilige en respectvolle leeromgeving voor iedereen. Samen kunnen we impact maken.

Veel leesplezier en een voorspoedig nieuwjaar gewenst!

Denk niet wit, denk niet zwart, denk niet zwart-wit!

Als tevreden inwoner van de mooie stad Nijmegen geef ik graag mijn column een titel met een citaat van onze stadstroubadour Frank Boeijen!

“Denk niet wit, denk niet zwart, denk niet zwart-wit, maar in de kleur van je hart!”

Dit citaat komt in mijn hoofd op als ik denk aan het thema ‘tegenstellingen’.

Het is verleidelijk om zwart-wit te denken, want dan lijken zaken simpel. Iets is waar of iets is niet waar. LIJKEN is hier een kernwoord, want zaken kunnen naast elkaar bestaan en beiden waar zijn. Dus waarom moet je altijd maar ‘voor’ iets zijn of ‘tegen’ iets? Of nog erger: ‘als je niet voor me bent, ben je tegen me’. Dat maakt iedereen die het niet met je eens is de vijand. Lekker simpel en lekker duidelijk. Maar daar leer je niets van. Mijn beste vrienden zijn de mensen die me kritische vragen stellen en een spiegel voor durven te houden. Niet leuk, niet makkelijk, maar wel waardevol en het verdiept de relatie.

Vastzitten in je eigen gelijk is heerlijk en comfortabel. Je praat alleen met mensen die het met je eens zijn en vaak gaat dit gepaard met gekoesterd slachtofferschap.

Ik doe vrijwilligerswerk als buurtbemiddelaar en kom hierdoor bij mensen thuis die al heel lang last hebben van de burens. De beelden die zij schetsen van de burens, maken dat ik en mijn collega bemiddelaar denken dat er vast erg nare mensen naast hen wonen. Vervolgens gaan we met die burens praten en blijken het erg aardige mensen te zijn, die weer nare verhalen over hun burens hebben. Beide burens laten de spanningen oplopen, gaan zelfs denken dat de ander hen expres dwars zit en zien bij alles wat de burens doen de negatieve kant.

Kortom, ze zitten vast in zwart-wit denken en hun eigen gelijk, omdat ze niet meer met elkaar praten, maar over elkaar. De stap om uit je slachtofferschap te komen en via buurtbemiddeling het heft weer in eigen handen te nemen is een hele moedige stap. Onder leiding van buurtbemiddelaars naar elkaar luisteren, maakt dat er weer contact en ruimte voor elkaar is. De ene keer meer contact en ruimte dan de andere keer. Maar vertrekken van de uitersten ‘zwart’ en ‘wit’ en op weg naar meer nuance in het midden levert altijd iets op. Wist u trouwens dat buurtbemiddeling gratis aan iedere burger wordt aangeboden in veel gemeenten?

Buurtbemiddeling werkt vanuit de principes van mediation, een dienst die ook via Stichting Veilig Onderwijs wordt aangeboden. Wil je tegenstellingen overbruggen/ een conflict oplossen en daarnaast het heft in eigen handen houden? Dan is mediation een hele goede optie.

Hettie Sipman is vaste columnist van het SVO-magazine.
Dit is haar tiende column.

Tegenstellingen in Sociale Veiligheid: Een Psychologische Benadering

In de complexe wereld van het onderwijs zijn tegenstellingen onvermijdelijk. Tegenstellingen tussen traditie en innovatie, tussen autoriteit en zelfstandigheid, en tussen individuele vrijheid en collectieve verantwoordelijkheid, doordringen alle aspecten van het onderwijslandschap. Deze tegenstellingen kunnen zowel kansen als uitdagingen met zich meebrengen, vooral als het gaat om het waarborgen van sociale veiligheid binnen scholen. De psychologische aspecten van tegenstellingen in het onderwijs en hoe ze van invloed kunnen zijn kunnen zijn op sociale veiligheid.

De Balans Tussen Autoriteit en Zelfstandigheid

In het onderwijs is er vaak een spanningsveld tussen de behoefte aan gezag en de behoefte aan zelfstandigheid. Leraren moeten een autoritaire rol vervullen om de klas te beheren en te onderwijzen, maar tegelijkertijd moeten ze ruimte bieden voor de ontwikkeling van onafhankelijk denken bij hun leerlingen. Het vinden van de juiste balans is cruciaal. Te veel autoriteit kan leiden tot onderdrukking en conflicten, terwijl te veel nadruk op zelfstandigheid kan leiden tot gebrek aan discipline.

Individuele Vrijheid en Collectieve Verantwoordelijkheid

Een andere prominente tegenstelling in het onderwijs

betreft individuele vrijheid en collectieve verantwoordelijkheid. Leerlingen hebben recht op individuele expressie en autonomie, maar deze vrijheid moet in evenwicht worden gehouden met collectieve verantwoordelijkheid voor een veilige en respectvolle leeromgeving. Tegelijkertijd moeten scholen zowel de belangen van individuele leerlingen als de behoeften van de gemeenschap als geheel beschermen.

Traditie en Innovatie

Traditie en innovatie strijden vaak om aandacht in het onderwijs. Traditionele onderwijsmethoden en structuren zijn diepgevoert en kunnen een gevoel van stabiliteit bieden. Aan de andere kant moeten scholen zich aanpassen aan de veranderende behoeften van leerlingen en de samenleving. Innovatie is nodig om relevante leerervaringen te bieden en leerlingen voor te bereiden op de complexe uitdagingen van de moderne wereld.

Sociale Veiligheid in Balans

Het vinden van evenwicht in deze tegenstellingen is essentieel voor het handhaven van sociale veiligheid in het onderwijs. Een te autoritaire benadering kan leiden tot spanningen en conflicten tussen leraren en leerlingen. Te veel nadruk op individuele vrijheid kan het risico op pesten en ongewenst gedrag vergroten. Het vasthouden aan traditionele

praktijken zonder ruimte te bieden voor innovatie kan leiden tot een gebrek aan betrokkenheid en relevantie.

Pesten en Groepsdruk

Tegenstellingen manifesteren zich ook in de vorm van pesten en groepsdruk. Pestgedrag kan voortkomen uit een ongezond evenwicht tussen individuele vrijheid en collectieve verantwoordelijkheid. Het ontstaan van groepsdruk kan op haar beurt vergroot worden door een gebrek aan evenwicht tussen autoriteit en zelfstandigheid. Het begrijpen van deze dynamieken is van cruciaal belang om pesten en groepsdruk in de schoolomgeving te herkennen en aan te pakken.

Conclusie

Het begrijpen en beheren van deze tegenstellingen is een cruciaal onderdeel van het waarborgen van sociale veiligheid binnen het onderwijs. Dit vereist een gevoeligheid voor de psychologische behoeften van zowel leraren als leerlingen en de erkenning dat er geen one-size-fits-all benadering is. De sleutel ligt in het creëren van een evenwichtige, respectvolle en inclusieve leeromgeving waarin tegenstellingen worden omarmd als bronnen van groei en leren. Het is een uitdaging, maar ook een kans om het onderwijs te verrijken en de volgende generaties voor te bereiden op een diverse en dynamische wereld.

Film maakt tegenstellingen bespreekbaar

Hoe kunnen we film inzetten om moeilijke thema's bespreekbaar te maken?

Het is 00.30 uur, ik zoek Meike. De muziek staat enorm hard en ik zie verschillende vrienden bierpong spelen. Daar is ze niet. Ik loop naar buiten, de koude wind gaat dwars door mijn t-shirt heen. Maartje staat te spugen in de heg. Ze ziet me staan en steekt haar duim omhoog. 'Ik ben oké, ik kom zo naar binnen.' Twijfelend draai ik me om, ik sta te bibberen en besluit terug naar het huis te lopen. Meike is nergens te bekennen, echt vreemd. Ik zag haar net staan met Thijmen, daar draait ze al weken omheen. Ze vindt hem niet echt leuk, dat niet. Terwijl ik door de voordeur naar binnen ga hoor ik ineens gesnik op de wc. Heel voorzichtig open ik de deur. Meike zit verslagen op de grond, ze huilt. Verschrikt kijkt ze op. 'Ga weg, ik red me wel'. Meike probeert op te staan, maar heeft duidelijk te veel gedronken. 'Wat doe je hier, wat is er gebeurd?' vraag ik haar voorzichtig. Ik ga naast haar op de grond zitten. Ze legt haar hoofd op mijn schouder. 'Ik wilde eigenlijk niet, heb ook nee gezegd....' 'Wat bedoel je?' vraag ik haar terwijl ik het antwoord al wist. 'Was het Thijmen?'

Dit meisje van 16 vertelde me over deze avond. Een avond vol tegenstellingen. Zij was nog als enige nuchter, samen met Evi maar die was al naar huis. Ze vertelt me dat ze haar wel uitnodigen. Dat is niet het probleem. Ze wil alleen niet drinken tot haar 18^e. Daardoor hoort ze er niet echt bij. Haar vriendin doet alles om gezien te worden en erbij te horen. Ook als dat betekent dat ze over haar eigen grenzen gaat, de gevolgen kan ze echter niet goed overzien. Ze wordt vervolgens als slet door de groep bestempeld.

Tegenstellingen kom je als je opgroeit overal tegen. Tegenstellingen in wat je thuis leert of op school, bij de ene docent of bij de andere, tegenstellingen in wat ze bij de ene vriend of vriendin thuis mogen of wat bij jou thuis mag. Tegenstellingen in wat je in het ene moment of het andere moment denkt. Tegenstelling in wat je denkt en wat je daadwerkelijk doet of tegenstelling

manier leren om zich hiervan bewust te worden. Dat we nieuwsgierigheid stimuleren naar het perspectief van de ander. Dat ze doorkrijgen wanneer ze, misschien door emoties overmand, dingen zeggen of doen waar ze naderhand spijt van krijgen. En hoe ze daar dan het gesprek over aan kunnen gaan. Het sociale klimaat bepaalt mede of ze zich veilig voelen op school. Onveiligheid kan stress opleveren en dan is het brein minder goed in staat om te nieuwe dingen te leren.

in wat je voelt of graag zou willen voelen. Kortom, er zijn voorbeelden genoeg.

Een tegenstelling heeft positieve en negatieve kanten. Het kan je blik verruimen, je een nieuw perspectief laten zien maar het kan ook zorgen voor onbegrip en zelfs haat. In de tijd dat je je als adolescent probeert los te maken van thuis zoek je leeftijdsgenoten om bij te horen. Dat erbij willen horen heeft een belangrijke sociale functie. Het creëert echter ook een 'wij'/'zij'. Erbij willen horen maakt dat je dingen doet om geaccepteerd en gezien te worden. Soms helpt dat om juist om nieuwe ervaringen op te doen en je te ontwikkelen. Het kan er ook voor zorgen dat je de eigen grenzen niet goed bewaakt en dingen doet waar je niet achter staat.

maar ook bewustwording van het perspectief van de ander. In gesprek met jongeren is ons duidelijk geworden dat wanneer ze elkaars perspectief niet echt kennen, ze erg veroordelend kunnen zijn. Dit versterkt het 'wij/zij' gevoel. Er kan pestgedrag ontstaan of juist een gevoel van eenzaamheid.

Door samen te werken hebben we geleerd dat jongeren zelf heel goed weten wat ze willen, dat ze creatief zijn en dat ze goed kunnen uitleggen wat wel en niet werkt voor hen. We bieden ze een kans om uit te proberen, fouten te maken en daarvan te leren. En natuurlijk leren wij ook enorm van hen.

Het is dus belangrijk dat we kinderen en jongeren een

Wat maakt dan dat aandacht voor deze tegenstellingen zo belangrijk is?

Het gaat wat ons betreft om bewustwording. Bewustwording van hoe je zelf kijkt en denkt,

Het lijkt soms of er ook een tegenstelling is tussen volwassen zijn en kind of adolescent zijn, maar ik denk dat we als volwassenen misschien wat meer de adolescent in ons zouden mogen koesteren zodat de tegenstelling verandert in afstemming. Deze afstemming is erg nuttig wanneer we aan de slag willen met moeilijke thema's.

Het is ook als volwassene best moeilijk om met tegenstellingen om te gaan. We zijn ons niet op elk moment bewust van wat we denken of voelen en dat beïnvloedt ons handelen. Daar kunnen we wel wat aan doen. Als we zelf daarmee aan de slag gaan, door het er samen over te hebben, door een cursus of nascholing te doen, of door het sociale klimaat in het team of op school onder de loep te nemen, kunnen we meer begrip opbrengen voor elkaars perspectieven. We kunnen de kinderen en jongeren een voorbeeld geven waar ze zich aan kunnen spiegelen. Het bespreekbaar maken van dat wat er is, dat is misschien nog wel de grootste uitdaging.

In de zoektocht naar hoe we mensen kunnen helpen om zich van moeilijke thema's bewust te worden kwamen we erachter dat film daarvoor een heel mooi medium is. Doordat we het over de film kunnen hebben komt het in eerste instantie niet te dichtbij, het gaat tenslotte over de personages. Het voelt

veiliger om je mening te geven als het over de ander gaat. Toch zeggen die meningen alles over hoe je zelf kijkt en denkt. Het geeft dus ruimte om met elkaar het gesprek aan te gaan, ook over moeilijke onderwerpen.

Om dit daadwerkelijk mogelijk te maken hebben we samen met jongeren een programma samengesteld. In dit programma staat de speelfilm centraal.

Een speelfilm met een bepaald thema, bijvoorbeeld pesten of groepsdruk. Doordat ze allemaal samen naar de film kijken ontstaat er een kans om via de film het thema te onderzoeken. Ze worden vervolgens uitgenodigd om zich bewust te worden van hoe ze zelf denken en voelen, maar ook hoe de medeleerlingen dat doen. Daarnaast is er een uitdagende manier bedacht om

de jongeren via een battle stil te laten staan bij hoe het in de toekomst anders kan.

Naast het kijken naar film blijft ook het maken van een film ons de kans te geven om een thema te onderzoeken en ervan te leren. Tijdens het maken van de speelfilm *Wending* (die over pesten gaat) is er samen met de GGD-onderzoek gedaan naar het effect van het

maken van een film. Het blijkt inderdaad dat het maken van een film een verandering van perspectief op een thema als pesten kan creëren. Op deze manier koppelen we het sociale aan het culturele domein. Dit geeft ons de kans om op een interessante wijze het sociale klimaat positief te beïnvloeden.

Bijdrage van Hanneke Jeronimus
www.wijdoenhetanders.nu

Bruggen bouwen tussen leerlingen

In het dynamische werkveld van het onderwijs is het onvermijdelijk om tegenstellingen tussen leerlingen tegen te komen. Deze verschillen, of het nu gaat om achtergrond, interesses of leerstijlen, vormen zowel een uitdaging als een zegen. Maar hoe gaan we om met deze tegenstellingen en hoe kunnen we bruggen bouwen tussen leerlingen?

Een van de kernvragen hierbij is hoe we een omgeving kunnen creëren waarin tegenstellingen niet tot verdeeldheid leiden, maar juist tot verrijking van het leerproces. Het begint met bewustwording. Leerlingen verschillen nu eenmaal, en dat is een kracht die we kunnen benutten. Een eerste stap hierbij is het creëren van een open dialoog. Door leerlingen aan te moedigen om hun verschillen te delen, ontstaat er begrip en respect. Dit kan gebeuren in de vorm van klasgesprekken, projecten, of door middel van *buddy*-programma's waar oudere leerlingen jongere begeleiden.

Verder moeten we erkennen dat iedere leerling uniek is en verschillende behoeften heeft. Flexibiliteit in het onderwijsprogramma, waar mogelijk, stelt leerlingen in staat om op hun eigen manier te bloeien. Allereerst is het belangrijk om te kijken naar verschillende leerstijlen. Sommige leerlingen bloeien op bij visuele

stimuli, terwijl anderen meer baat hebben bij auditieve of kinesthetische benaderingen.¹ Docenten kunnen variatie in lesmateriaal en activiteiten integreren om aan deze diverse behoeften tegemoet te komen. Differentiatie in lesmethoden en evaluaties kan een wereld van verschil maken.

Daarbij speelt de snelheid waarmee leerlingen leren een belangrijke rol. Sommige leerlingen hebben gewoon meer tijd nodig om een concept te begrijpen en toe te passen, terwijl anderen dit wat sneller onder de knie hebben. Hier kan differentiatie worden toegepast door aangepaste opdrachten, verlengde deadlines of door het aanbieden van extra ondersteuning. De differentiatie strekt zich ook uit tot de inhoud van het lesmateriaal. Het integreren van verschillende perspectieven en onderwerpen die relevant zijn voor de manier waarop leerlingen naar de wereld kijken vergroot niet alleen hun betrokkenheid, maar biedt ook een gevoel van inclusie.

Technologie kan ook waardevolle mogelijkheden voor differentiatie. Digitale leermiddelen kunnen op maat gemaakte leerroutes bieden, afgestemd op de behoeften van individuele leerlingen. Dit opent de deur naar gepersonaliseerd leren, waarbij elke leerling de kans krijgt om op zijn eigen tempo en niveau

te groeien. Belangrijk hierbij is het aanmoedigen van samenwerking. Door leerlingen samen te brengen, leren ze niet alleen de vakinhoud, maar ook elkaars sterke punten waarderen. Er kan bijvoorbeeld een opdracht gegeven worden om een digitaal magazine samen te stellen, waarbij de leerlingen elkaar feedback moeten geven op de geschreven artikelen. Op deze manier gaan de leerlingen actief aan de slag met elkaars werk.

Daarnaast is differentiëren op niveau voor de leerlingen belangrijk om positieve ervaringen bij een vak op te doen. Vooral bij een vak als wiskunde, waar faalangst op de loer ligt, kan hier het verschil worden gemaakt. Door positieve ervaringen te sprokkelen op hun eigen niveau krijgen leerlingen net dat beetje zelfvertrouwen waardoor ze beter kunnen omgaan met tegenstellingen in de klas, bijvoorbeeld leerlingen die al verder zijn in hun ontwikkeling. De docent kan bijdragen aan het positieve zelfbeeld door het geven van oprechte aandacht en complimenten.

In het streven naar een sociaal veilige onderwijsomgeving moeten we niet vergeten dat tegenstellingen niet per se negatief zijn. Als we deze tegenstellingen omarmen en actief benutten, kunnen we een leeromgeving creëren waarin iedere leerling zich thuis voelt.

¹ <https://www.kernvisiemethode.nl/coaching/leerstijlen>

² N. van Baal – 'Het zijn soms gewoon puzzelstukjes' - een onderzoek naar het vergroten van het rekenzelfbeeld en het verminderen van rekenangst met behulp van oplossingsgericht werken (2022).

Voorbeeldig vmbo

Vaak is mij gevraagd wat ik voor werk ik doe. Als men hoorde dat ik in het onderwijs werk toverde dat een glimlach op het gezicht. Nog groter werd die glimlach als bleek dat ik muzikles gaf. De stemming veranderde als duidelijk werd dat ik op een vmbo werk. Ik wist van tevoren al wat er gezegd ging worden: dat het zwaar was of heel knap. Het meest geschokt en ook beledigd was ik toen iemand mij de woorden toevertrouwde: “Dan moet je wel eelt op je ziel hebben!”.

Een van de tegenstellingen in het onderwijs is de beeldvorming over leerlingen op het havo/vwo enerzijds en het vmbo anderzijds. Dit artikel gaat over het negatieve imago dat kleeft aan het vmbo. Hoe komt die beeldvorming tot stand? Wat is er ondernomen om die beeldvorming te veranderen en is dat voldoende om het vmbo positief op de kaart te zetten?

ONBEKEND MAAKT ONBEMIND

De letterlijke betekenis van beeldvorming is “het ontstaan van bepaalde voorstellingen met betrekking tot personen, zaken, feiten ed.” (van Dale). Volgens Anneke Smelik (1999) is beeldvorming een mentaal proces. Een proces dat ontstaat door de wisselwerking van mentale en reële beelden. Dit proces wordt gevormd door wat we zien, lezen en horen in de media, in voorlichting, kunst, onderwijs, reclame en beleid. We kunnen ons niet aan beeldvorming onttrekken. De beelden vormen onze ideeën, gedachtes, associaties en overtuigingen. Daardoor heeft beeldvorming direct effect op onze beleving en op onze werkelijkheid. En die werkelijkheid, die wij als waarheid ervaren, bepaalt mede

ons gedrag. Beeldvorming kan effectief ingezet worden om een bestaand beeld te veranderen. Smelik (1999) spreekt dan over effectieve beeldvorming.

Dat het imago van het vmbo ons gedrag en onze taal beïnvloedt blijkt uit de woorden die wij gebruiken. Ons taalgebruik kleurt en weerspiegelt ons beeld van het leer- en onderwijsniveau. In Nederland worden kinderen op de leeftijd van twaalf jaar in het onderwijs gescheiden van elkaar. Hoe hoger het IQ, hoe meer kans er is om door te stromen naar vervolgonderwijs waarvoor een hogere cognitie vereist wordt. Als een leerling op de basisschool goed kan leren betekent dat, dat de leerling

cognitief de aangeboden stof aankan. Omgedraaid kan je zeggen dat leerlingen die op de basisschool moeite hebben met de kernvakken zes jaar lang voelen dat zij minder goed kunnen leren. En als je niet goed kan leren krijg je als schooladvies vmbo.

Ook de terminologie van ons onderwijs is hiërarchisch van structuur. Voorbereidend *middelbaar* beroepsonderwijs (vmbo) versus hoger algemeen vormend onderwijs (havo). *Middelbaar* beroepsonderwijs (mbo) versus hoger beroepsonderwijs (hbo). Hoe hoger er cognitieve eisen bij een opleiding gesteld worden, hoe hoger de opleiding qua naamgeving getypeerd wordt.

In onderstaande tabel van het CBS is te zien dat er tussen 2015 en 2021 procentueel gezien meer leerlingen naar havo/vwo doorstromen.

Bron: Landelijke Jeugdmonitor (CBS, 2022)

Aan het eind van de vorige eeuw bestond het lbo uit de lagere technische school (lts), het lager huishoud- en nijverheidsonderwijs (lhno) en het lager en administratief onderwijs (leao). Onder staatssecretaris T. Netelenbos is in het schooljaar 1999/2000 het vmbo ingevoerd. De bedoeling was om de aansluiting met de havo en het mbo te verbeteren. Deze invoering bestond uit twee ingrepen (Vink, 2016):

1. Het lbo gaat samen met de mavo verder onder de noemer vmbo. Hiermee kwam de staatssecretaris tegemoet aan de wens van het bedrijfsleven om bij

lbo-leerlingen het taal- en rekenniveau te verhogen en om bij mavoleerlingen de praktijkervaring te vergroten.

2. De leerlingen van het speciaal voortgezet onderwijs worden toegevoegd aan het vmbo. De zorgleerlingen, leerlingen met leer-, gedrags- en opvoedingsmoeilijkheden, werden in staat geacht met behulp van leerwegondersteuning (LWOO) het reguliere onderwijs te kunnen volgen. Men hoopte ook op een betere integratie van deze leerlingen in de maatschappij.

De motivatie achter deze laatste maatregel was tevens om de kosten van het speciaal onderwijs te verlagen zo blijkt onder andere uit het Interdepartementaal Beleidsonderzoek 2004-2005. Dit wordt bevestigd door A. Verlaan, voormalig topambtenaar van het ministerie van OCW. Zij stelt dat de invoering van het vmbo zuiver een bezuinigingsmaatregel was, geïnitieerd door het ministerie van Financiën (Hertsenberg, 2016).

Dat deze onderwijsverandering niet heeft geleid tot een aantrekking van leerlingen op vmbo- basis en -kader heeft een aantal oorzaken.

Rineke Wisman (2005), beschrijft in haar artikel “vmbo: al 10 jaar onbemind” dat de structuur van het vmbo zo ingewikkeld in elkaar zit, dat de leerkrachten op basisscholen niet de goede voorlichting kunnen geven. Omdat de basisschool een sterke invloed heeft op de schoolkeuze van de kinderen levert diezelfde basisschool een substantiële bijdrage aan het beeld van het vmbo (In beeld bij het primair onderwijs, 2014). Onbekend maakt onbemind! Kars Veling (2005), voorzitter van het Johan de Witt College in Den Haag, voegt er nog aan toe: “de keuze voor het vmbo is meestal een negatieve keuze, je gaat ernaar toe als je niet naar de havo of vwo kan”.

Wisman (2009) is van mening dat verhalen en beelden uit de media het negatieve imago versterken. Geweldsincidenten op vmbo's hebben te maken met de opgroeiende jeugd die moeite heeft zijn weg in het leven te vinden. Vooral in grote steden hebben jongeren te weinig steun van het thuisfront. Gedragsproblemen die hieruit volgen kunnen tot vreselijke incidenten leiden zoals bijvoorbeeld een schietpartij met dodelijke afloop op een vmbo in Den Haag in 2004. Geweldsdelicten verstevigen het idee dat het vmbo een “leerfabriek is met detectiepoortjes, waar agressie heerst en onzure achterstandskinderen met wapens op zak rondlopen” (Wisman, 2009). Van der Wolf & Huizenga (2011) onderschrijven dit. Zij spreken

zelfs over een buitengewoon onfrisse rol die de media hierin speelt. Zij stellen dat problemen in de grote steden, zoals het integratievraagstuk, plus heftige incidenten op een zodanige manier worden uitvergroot dat het generieke beeld van het vmbo is bepaald en dat er geen ruimte meer is voor nuancering.

Als laatste kan er gezegd worden dat in de politiek het beleid voor onderwijs wordt gemaakt door mensen die zelf niets hebben met het vmbo. De maatschappelijke elite plus hun kinderen hebben minimaal op de havo gezeten en stromen door naar hbo of universiteit (Hertsenberg, 2016).

ALLES MAG JE WORDEN, BEHALVE ONGELUKKIG!

Er zijn verscheidene initiatieven ondernomen om beeldvorming effectief in te zetten met de bedoeling het imago van het vmbo te verbeteren. Om te beginnen trok de regering zelf in 2006 aan de noodbel. Met de campagne “VMBO ZO!” werd het vmbo positief onder de aandacht gebracht. Dat gebeurde door posters op abri's, een spel op de basisschool en de oprichting van een speciale website (AD, 2006). Deze website, www.vmbo-verbindingtrommel.nl, is in 2008 nog eens aangepast om het vmbo te ondersteunen en de communicatie te bevorderen tussen enerzijds het vmbo en anderzijds het bedrijfsleven en het primair onderwijs.

In 2013 wordt er nogmaals aan de bel getrokken. Onder de naam “GO-VMBO!” worden er manifestaties georganiseerd voor de groepen zeven en acht van de basisschool. De leerlingen vergroten hun kennis van het vmbo tijdens ‘De dag van het vmbo’ door het volgen van interactieve workshops. Thuis kunnen de leerlingen hun voorbereiding op het voortgezet onderwijs voortzetten door de ‘GO VMBO! Game’ te spelen (go-vmbo-manifestaties, 2015). Ondanks deze initiatieven blijft het beeld zwak.

Naar aanleiding van een toenmalig onderzoek reageert Sander Dekker, staatssecretaris van OC&W, in een brief aan de Tweede Kamer. Hij beweert dat het versterken van het vmbo niet enkel een aangelegenheid is voor het onderwijs. Overheid, ondernemers én onderwijs zullen gezamenlijk stappen moeten zetten (Dekker, 2013). In deze brief meent Dekker dat er meer waardering moet zijn voor beroepsgerichte opleidingen. Dat het onderwijs een uitdaging moet bieden voor alle kwaliteiten en talenten van de leerlingen. Ook als deze niet op het cognitieve vlak liggen. Dekker brengt het woord ‘afstromen’ onder de aandacht. Een woord met een negatieve bijklank. Een leerling ‘stroomt af’ als hij het cognitieve niveau van zijn huidige onderwijs niet aankan en daardoor noodgedwongen op een ander niveau zijn onderwijs moet vervolgen. Ondanks dat deze keuze voor de leerling een positieve

wending in zijn ontwikkeling kan betekenen, suggereert het woord 'afstromen' dat hij erop achteruitgaat. Hoe beter je, cognitief gezien, kan leren, hoe meer het wordt gewaardeerd. Cognitie staat maatschappelijk gezien hoger op de ladder dan praktische vaardigheden.

Niet alleen op politiek niveau komt men in beweging, particuliere initiatieven dragen ook hun steen bij om het vmbo de waardering te geven die het verdient. Zoals Corine Korrel die zelf een kind op het vmbo had. Zij ergerde zich aan de manier waarop het vmbo gestigmatiseerd werd in de media. Alsof het vmbo geen begin is van een mooie beroepsloopbaan. Zij bedacht een initiatief waarbij de leerlingen van het vmbo konden ervaren dat ze ertoe doen, dat ze belangrijk zijn en dat ze er mogen zijn: vmbo On Stage (Hertsenberg, 2016). Tijdens het daaruit voortvloeiende beroepenfeest wordt een duurzaam, nieuw en persoonlijk lokaal ondernemersnetwerk opgezet voor vmbo-leerlingen. Leerlingen ontmoeten naast de automonteur en de kapper ook de advocaat en de arts. Zelfvertrouwen, eigenwaarde en intrinsieke motivatie worden vergroot door de ervaringen rondom On Stage (On Stage, 2017). Dat dit particulier initiatief op dit moment in 16 regio's wordt uitgevoerd waarbij 16.000 vmbo'ers, 80 vmbo-scholen, 640 mentoren, 80 decanen en 3300 beroepsbeoefenaars betrokken zijn, verdient respect en bewondering.

Een andere particuliere initiatiefneemster is Lucelle Deneer, docent maatschappijleer op het Christelijke College Groevenbeek (Overkamp, 2016). Zij constateert dat het negatieve imago van en de vooroordelen over het vmbo de vmbo'er een negatief zelfbeeld en sombere toekomstverwachtingen geeft. In 2014 startte Deneer een postercampagne "Ook ik heb mijn vmbo-diploma" met als doel een positiever beeld te schetsen van wat je met een vmbo-diploma kan bereiken. Tijdens dit project worden mensen met een glansrijke carrière geïnterviewd door leerlingen van het vmbo. De leerlingen bepalen wat voor hen de term 'glansrijk' inhoudt. Voorwaarde is wel dat de geïnterviewde een vmbo-diploma heeft. Op deze manier ervaren vmbo-leerlingen hoeveel succesvolle mensen in het leven een vmbo-diploma op zak hebben. Dat vergroot de eigenwaarde van deze leerlingen. Deneer hoopt dat deze campagne landelijk uitgedragen wordt.

Ook de media wordt ingezet om het negatieve imago tegen te spreken. Dit gebeurt in het programma "Ik ben vmbo" van de VPRO dat in 2012 werd uitgezonden. Vanuit een positieve visie op onderwijs geven zes vmbo-leerlingen vanuit hun eigen perspectief een inkijk in hun leven. Zo maakt de kijker kennis met de vmbo-leerling, zijn leven op school, zijn leven thuis en zijn leven met vrienden. Dat het

negatieve imago van het vmbo de positieve insteek van dit programma blijft overschaduwen blijkt uit de volgende recensie uit het NRC: *"Ik ben vmbo is een niets-aan-de-hand-serie, die wil laten zien hoe leuk en gewoon een vmbo is. (...) Dit is wel heel zonnig. Je blijft toch hopen op basen, pijpen en radicaliseren in de fietsenkelder en op een opgefokte leerling die tijdens de module 'Tafeltje met klep' een zaagblad werpt naar het achterhoofd van de docent Fijnhoutbewerking."* (Het reddeloze imago van het vmbo of niet, 2016).

In 2016 maakt Frans Bromet een documentaire over het vmbo met als titel "Nee heb je". Een inspirerende film over het vmbo waar loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) een centrale rol speelt. Bromet zet het vmbo neer als een waardevolle opleiding waar leerlingen niet alleen leren hun talenten te ontdekken en te leren wat een bepaald beroep inhoudt, maar waar gemotiveerd personeel wordt gekweekt voor toekomstige werkgevers. De film is gratis beschikbaar gesteld en is gemaakt om een breed publiek te bereiken. (Bromet, 2016).

Dan is er onlangs nog een slag gemaakt door de overheid om de leerlingenterugloop en het negatieve imago tegen te gaan: de vernieuwing van het vmbo. Om het vmbo te versterken worden er op drie pijlers veranderingen ingevoerd per augustus 2016 (Dekker, 2014)

1. De vernieuwing van het beroepsgerichte curriculum. De vmbo-basis- en kaderleerlingen kunnen kiezen uit tien beroepsgerichte profielen. Daarnaast kunnen zij dit profiel aanvullen met keuzevakken waarmee zij hun kennis kunnen verdiepen of verbreden.
2. Een versterking van loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) voor alle leerwegen van het vmbo. Hierdoor krijgen leerlingen een beter beeld van zichzelf en een betere voorstelling van de beroepspraktijk waardoor er bewuster een loopbaankeuze gemaakt kan worden.
3. Het stimuleren van doorlopende leerroutes van vmbo naar mbo.

Staatssecretaris Dekker spreekt de hoop uit dat “het vmbo in elke leerweg leerlingen uitdaagt zich te ontwikkelen en voorbereidt op de wereld van overmorgen” (Dekker, 2014). Vanaf 2020 is vanuit de overheid “Sterk Techniekonderwijs”(STO) ingevoerd, dat moet leiden tot kwalitatief hoogstaand en breed technisch onderwijsaanbod. Alle vmbo-scholen met technische profielen doen hieraan mee. Zij werken samen met partners uit de regio, basisscholen en mbo's. De doelstelling is dat techniekonderwijs duurzaam en betekenisvol wordt neergezet en dat de doorlopende leerlijn van basisschool naar mbo wordt verstevigd.

EELT OP JE ZIEL HEBBEN

Hebben alle initiatieven die erop gericht waren om de beeldvorming van het vmbo te veranderen ook het gewenste effect gehad? Oftewel, hebben we door bewust effectieve beeldvorming in te zetten de stereotiepe beeldvorming veranderd? Gezien de terugloop van het aantal aanmeldingen hebben we tot op heden niets bereikt. Volgens Smelik (1999) is daar ook meer voor nodig. Zij beweert dat bij stereotiepe beeldvorming er een norm wordt neergezet die als vanzelfsprekendheid wordt aanvaard. Zoals in dit geval de vmbo-leerling die, kort door de bocht genomen, gezien wordt als iemand die niet wil leren, die zich opmaakt en die druk is. We kunnen wel effectieve beeldvorming inzetten, maar dit heeft pas het gewenste effect als we de verschillen die er tussen de groepen zijn positief waarderen. Gelijkaardigheid op sociaaleconomisch, juridisch en maatschappelijk vlak is een voorwaarde om tot die positieve waardering te komen.

Willen we die gelijkwaardigheid nastreven dan zullen de ondernomen acties een bredere reikwijdte moeten hebben dan tot nu toe het geval is. Dat heeft maatschappelijk gezien veel voeten in de aarde. Ons huidige onderwijs zou een voedingsbodemp kunnen en moeten zijn om dit te bewerkstelligen. Door bijvoorbeeld de toets-cultuur te veranderen

opdat elke leerling op zijn eigen niveau successen kan behalen. Door het curriculum te veranderen opdat elke leerling zich op zijn eigen talenten kan ontwikkelen. Door leerlingen op latere leeftijd van elkaar te scheiden in het onderwijs, opdat zij meer begrip voor elkaar krijgen en zodoende een bijdrage kunnen leveren aan het tegengaan van polarisatie. Ook krijgen leerlingen op die manier meer tijd om zich te ontwikkelen en hoeven ze pas later een beroepskeuze te maken. Of door onderwijstermen te veranderen. Een leerling niet laten ‘op- of afstromen’, maar misschien laten ‘wisselen’. Willen we écht het verschil maken dan zullen we de diversiteit van aanleg en talent moeten omarmen om oprecht oog en waardering te hebben voor elk individu.

Een paar jaar geleden had ik Peter in de klas. Peter had een laag zelfbeeld en was faalangstig. Peter startte bij mij in een vmbo-basisklas en viel op door zijn talent bij de praktijkvakken: hij kon prachtig houtbewerken.

Afgelopen week zag ik Peter (nu derdejaarsleerling) tijdens een voorlichting van brugklassers en hun ouders. Hij legde als ervaringsdeskundige alle aanwezigen enthousiast uit wat het profiel BWI (Bouw, Wonen en Interieur) inhoudt. Daarnaast vertelde hij trots dat hij een eigen bedrijfje was begonnen waar hij meubelen maakte. Wij kregen zijn website te zien

met de resultaten van zijn noeste arbeid. Peter kreeg een welverdiend applaus voor zijn presentatie.

Op zo'n moment ervaar ik de kracht van het vmbo waar elke leerling de kans krijgt om te groeien. En juist omdat ik geen

eelt op mijn ziel heb blijf ik oog houden voor deze leerlingen en geeft het mij voldoening als ik zie hoe ze veranderen!

Bibliografie

Bromet, F. (Regisseur). (2016, 29 11). *Nee heb je* [Film]. Opgehaald van neehebje.nl: <http://neehebje.nl/>

CBS. (2022). *Landelijke Jeugdmonitor*. Den Haag/Heerlen/Bonaire: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Dekker, S. (2013, december 2). *Kamerbrief met reactie op rapport 'naar een versterking van het VMBO'*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl: www.rijksoverheid.nl/.../kamerbrief...vmbo...over-vmbo.../561120.pdf

Dekker, S. (2014, september 15). *Kamerbrief over fundamenteel vmbo*. Opgehaald van Rijksoverheid: <file:///C:/Users/Elly/Downloads/kamerbrief-over-fundamenteel-vmbo.pdf>

go-vmbo-manifestaties. (2015, oktober 14). Opgehaald van Verhoef & Co: <http://www.verhoefenco.nl/co/nieuws/succesvolle-go-vmbo-manifestaties>

Hertsenberg, A. (Regisseur). (2016). *Ze denken dat ik dom ben* [Film].

Het reddeloze imago van het vmbo of niet. (2016, 9 23). Opgehaald van Bekijk't: <http://bekijkt.nl/het-reddeloze-imago-van-het-vmbo-of-niet/>

In beeld bij het primair onderwijs. (2014, september 14). Opgehaald van VMBO Verbindtrommel: http://www.vmbo-verbindingtrommel.nl/aan_de_slag/in_beeld_bij_het_primair_onderwijs

On Stage. (2017, januari 2). Opgehaald van Onderwijs On Stage: <http://www.onderwijsstage.nl/page5203/landelijk-home>

Overkamp, N. (2016, November 1). Postercampagne voor positieve impuls vmbo. *Ermelo van nu*, p. 1.

Rijksoverheid. (2016, december 19). *Doorstroomatlas vmbo*. Opgehaald van www.rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2012/06/29/doorstroomatlas-vmbo-de-onderwijsloopbanen-van-vmbo-ers-in-kaart-gebracht>

Smelik, A. B. (1999). *Effectief Beeldvormen*. Assen: Van Gorcum.

Veling, K. (2005, januari 22). Kom eens kijken in het VMBO. *Trouw*.

Vink, A. (2016, december 17). *Het vmbo bestaat al 15 jaar. Reden voor een feestje?* Opgehaald van De Correspondent: <https://decorrespondent.nl/2708/het-vmbo-bestaat-15-jaar-reden-voor-een-feestje/100701223436-797e9e38>

Wisman, R. (2009, nr. 5). VMBO: al 10 jaar onbemind. *Onderwijsblad*, 20-23.

Je school, je lust en je leven

Wat is het idee van veilig onderwijs?

Ik denk dat voor velen het begrip 'veilig onderwijs' een variabele inhoud heeft.

Veilig onderwijs

- op weg naar school.
- binnen de groep.
- in de relatie met de leerkracht(e).
- in de relatie tussen kind en ouders.
- in de relatie met andere kinderen.
- in de relatie met anderen.

Op weg naar school

Alle schooldagen is het kind onderweg tussen huis en school.

Veel ouders begeleiden hun kind(eren) de eerste jaren op die weg naar school.

Waarom doen ze dat? Het kind is tot op zekere leeftijd te jong om zelfstandig die weg af te leggen. Maar er komt een moment dat het kind zelfstandig dat traject aflegt. En dan maakt het nog uit of dat lopend of fietsend gebeurt.

Ook het traject zelf is vaak een punt van aandacht om het kind zelfstandig naar school te laten gaan.

Een belangrijk punt is wel hoe ouders het kind begeleiden. Op een dag zeggen dat het kind het alleen mag doen, gaat te ver. Hoe graag het kind dat ook zou willen. Het geeft misschien dan aan dat het na zoveel jaren wel weet hoe het moet.

Ouders zijn vaak bezorgd of het werkelijk goed zal gaan.

Die angst en zorg is wel terecht, maar het heeft ook te maken in hoeverre ze het kind voorbereid hebben.

Eigenlijk moet het zo zijn dat het kind na veel oefenen de ouder begeleidt op de weg naar school. Het zal moeten laten zien, dat het aan de verwachting voldoet.

Vaak zie ik nog ouders heel lang het kind naar school brengen zonder het kind bij te brengen wat het moet doen. Ook geeft de ouder regelmatig het foute

voorbeeld: fietsen over het zebrapad of door het rode licht rijden. Geen richting aangeven. Vlug uit de auto stappen zonder goed te kijken of het wel echt veilig. Oeps, gaat dat wel goed? Vaak gebeurt dat uit tijdgebrek, want de ouder heeft haast. Als beiden, kind en ouder, de route doornemen en oefenen bij gevaarlijke verkeerssituaties, dan zal die angst en zorg minder zijn. Zo het kind in het diepe gooien bij het op weg gaan naar school is een verkeerde instelling. Maar vertrouw erop dat het wel goed komt!

Binnen de groep

Elk kind is verschillend in de omgang binnen de groep. Uit ervaring weet ik dat er kinderen zijn, die je nooit hoort of amper opvallen. Anderen zijn duidelijk de hele dag merkbaar aanwezig. Sommige kinderen vinden het beangstigend dat anderen zo dominant aanwezig zijn, en houden zich daarom maar stil. Ze willen geen confrontatie met die ander. Beiden hebben begeleiding

nodig in het omgaan met andere klasgenoten. Uitdagen tot actief deelnemen en je staande houden in de groep is een leerproces. Op gepaste wijze aangeven dat er nog meer kinderen in de groep zitten dan hij/zij alleen. Beide kinderen moeten wel het gevoel blijven vasthouden, dat ze welkom zijn in de groep. Veiligheid heeft ook te maken met hoe in dit geval de leerkracht er mee omgaat. Voor de leerkracht geldt, houd oog voor het individuele kind.

In de relatie tussen kind en ouders.

Voor het ouderschap is geen cursus om je voor te bereiden. Toch zijn er velen, die zich via literatuur, website of contacten met anderen zich voorbereiden op deze moeilijke, maar ook gelijk mooie uitdaging, het ouderschap zo goed mogelijk te vervullen. Besef wel dat je het niet voor honderd procent goed zal doen. Het blijft een vallen en opstaan, waarbij de communicatie een grote rol speelt.

In de relatie met andere kinderen

Heeft u er wel eens bij stilgestaan, dat je kind zelf zijn vriendje of haar vriendinnetje uitkiest? Ik denk dat daarbij het gevoel van veiligheid van de ander een grote rol speelt. Het vriendje of vriendinnetje komt meestal uit dezelfde groep. Door de dagelijkse omgang leren ze elkaar beter kennen, en komen ze tot een vriendschap, die soms jarenlang standhoudt. Ze willen veel ervaringen met elkaar delen, wat een verrijking is voor beiden. Het valt dan ook moeilijk als beiden naar een andere vervolgopleiding gaan. Het is wel te begrijpen dat ze, indien het mogelijk is, samen op dezelfde middelbare school doorgaan. De band is zo hecht.

In de relatie met anderen

Naast de vriendschap via school ontmoeten kinderen nog anderen. Door het deelnemen aan sport of spel. In deze omgeving leren ze niet alleen de regels van sport en spel, maar ook van de contacten

met andere teamgenoten. Dat kinderen wisselen van sport of spel kan wel eens te maken hebben met het veiligheidsgevoel. Vaak zeggen de kinderen dat ze de sport of het spel niet leuk vinden. Misschien is doorvragen of er over praten een openbaring voor het kind om aan te geven waarom het er mee stopt.

Vergeet niet dat kinderen bij sport en spel in contact komen met volwassenen. Ook die contacten zijn van belang voor de kinderen. Sommige ouders vinden het niet goed dat hun kind via sport of spel omgaat met volwassenen. Ze vertrouwen de volwassenen niet, omdat ze in hun ogen niet altijd even vriendelijk zijn of tactvol met jeugdigen omgaan. Toch is sport en spel van belang voor de kinderen. Laat je dan informeren hoe de vereniging omgaat met contacten tussen kind en volwassene.

Concluderend is het misschien wel zo dat goede contacten een eerste vereiste zijn voor veiligheid.

Dit is de veertiende column in de serie *Je school, je lust en je leven*.

Een tegenstelling van ongewenst gedrag in de klas, is goed gedrag, dus een gezonde groep

Als onderwijzende is het van essentieel belang om een positieve en veilige leeromgeving te creëren. Een gezonde groep kan alleen ontstaan wanneer er sprake is van goed gedrag. In dit artikel wil ik graag de tegenstelling tussen ongewenst gedrag en goed gedrag in de klas onderzoeken en de voordelen van een gezonde groep bespreken.

Ongewenst gedrag kan vele vormen aannemen, zoals pesten, storen tijdens de les of respectloos omgaan met medeleerlingen en onderwijzenden. Dit soort gedrag heeft negatieve gevolgen voor zowel het individu als de hele klas. Het kan leiden tot verminderde concentratie, angstgevoelens bij leerlingen en zelfs schooluitval. Het is daarom belangrijk om ongewenst gedrag actief aan te pakken en te streven naar goed gedrag.

Goed gedrag daarentegen bevordert een positieve sfeer in de klas. Leerlingen voelen zich veilig, gerespecteerd en gewaardeerd. Ze zijn beter in staat om zich te concentreren op hun taken en kunnen optimaal gebruik maken van hun leer mogelijkheden. Bovendien draagt goed gedrag bij aan een prettige samenwerking tussen leerlingen onderling en met de onderwijzer.

Het bevorderen van goed gedrag begint bij het stellen van duidelijke regels binnen het en buiten het klaslokaal, op het schoolplein en het internet. Deze regels moeten voor iedereen helder zijn en consequent worden toegepast. Het is belangrijk om de regels samen met de leerlingen op te stellen, zodat ze zich betrokken voelen en zich verantwoordelijk voelen voor het naleven ervan. Daarnaast is het van belang om positief gedrag te benadrukken en te belonen. Dit kan in de vorm van complimenten, stickers of andere beloningen die passend zijn bij de leeftijdsgroep.

Daarnaast speelt de rol van de docent een cruciale rol in het bevorderen van goed gedrag. Het is belangrijk dat de docent zelf het goede voorbeeld geeft en respectvolle communicatie stimuleert. Door open te staan voor vragen en ideeën van leerlingen, wordt hun betrokkenheid vergroot en ontstaat er een gevoel van veiligheid binnen de groep.

Een gezonde groep heeft vele voordelen. Ten eerste verbetert een positieve sfeer in de klas het welzijn van alle leerlingen. Ze voelen zich gesteund en gewaardeerd, wat hun zelfvertrouwen vergroot. Dit heeft weer

een positieve invloed op hun prestaties en motivatie om te leren.

Ten tweede bevordert een gezonde groep ook sociale vaardigheden bij leerlingen. Door respectvol met elkaar om te gaan en samen te werken aan opdrachten of projecten, leren ze hoe ze effectief kunnen communiceren, problemen kunnen oplossen en conflicten kunnen vermijden of oplossen.

Daarnaast draagt een gezonde groep ook bij aan een positief schoolklimaat als geheel. Leerlingen zullen met plezier naar school komen en actief deel te nemen aan het leerproces. Dit kan uiteindelijk leiden tot hogere prestaties en een vermindering van gedragsproblemen.

Om een gezonde groep te creëren, is het belangrijk om regelmatig met de leerlingen in gesprek te gaan over het belang van goed gedrag en de consequenties van ongewenst gedrag. Door hen bewust te maken van de gevolgen, kunnen ze hun gedrag beter begrijpen en beheersen.

Daarnaast is het zinvol om ouders en verzorgers bij dit proces te betrekken. Een goede communicatie tussen school

en thuisomgeving kan ervoor zorgen dat er een consistente aanpak is wat betreft gewenst gedrag, waardoor leerlingen duidelijke verwachtingen hebben in verschillende situaties.

Een gezonde groep ontstaat door goed gedrag binnen de klas. Door ongewenst gedrag actief aan te pakken en goed gedrag te bevorderen, ontstaat er een positieve sfeer waarin leerlingen zich veilig voelen en optimaal kunnen leren. Het creëren van zo'n gezonde groep vergt inzet en samenwerking

tussen docenten, leerlingen en ouders, maar de voordelen zijn de moeite waard.

Ook een uitvoerbaar sociaal veiligheidsbeleid is een belangrijke tool en draagt bij aan een sociaal veilige school. Een uitvoerbaar sociaal veiligheidsbeleid is een belangrijke tool om ervoor te zorgen dat scholen een sociaal veilige omgeving bieden voor al hun leerlingen, docenten en medewerkers. Door middel van heldere gedragsregels, preventieprogramma's, adequaat optreden bij incidenten

en betrokkenheid van alle betrokken partijen kan een positieve schoolcultuur worden gecreëerd waarin respect voor elkaar centraal staat. Het implementeren van zo'n beleid vergt inzet en betrokkenheid van het hele schoolteam, maar de voordelen zijn het meer dan waard wij kunnen uw school daarbij ondersteunen.

Meer weten:

Ons mailadres is contact@stichtingveiligonderwijs.nl

Els Hendrikse
Voorzitter

Tekst: Elly Admiraal

Schooladvies

Tussen de 2.309.00 leerlingen die in 2023 het po en vo bevolken zitten grote tegenstellingen. Het is, juist vanwege die tegenstellingen, niet altijd makkelijk om een passend schooladvies te geven. De ene leerling is voorlijk, de ander is een laatbloeiër. De ene leerling komt uit een veilige thuissituatie, de andere ervaart onveiligheid. De ene leerling heeft laagopgeleide ouders, de ander hoogopgeleide ouders.

De Rijksuniversiteit Groningen heeft Europese onderwijsstelsels onderzocht.

Een van de resultaten van het onderzoek was dat 30 procent van de Nederlandse leerlingen een verkeerd niet passend schooladvies krijgen. Van die groep is 13 procent overgestapt naar een cognitief hoger en 19 procent naar een cognitief lager onderwijstype. Ik vermijd met opzet de woorden "opstromen" en "afstromen" vanwege de lading die deze woorden bevatten. Ook werd er geconstateerd dat 12,5% van de leerlingen in de onderbouw van het vo blijft zitten (bron: 10-14 onderwijs).

Wat zou een oplossing kunnen zijn voor beter passende schooladviezen? Volgens ontwikkelingspsycholoog Steven Pont is het uitstellen van die keuze een optie. Kinderen maken op verschillende leeftijden groeispurten door, en de meesten hebben die gehad rond hun 14/15de levensjaar. Het is daarom zinvoller om met een duidelijker beeld van de leerling op deze leeftijd de stap te maken naar het voortgezet onderwijs.

De onderwijsorganisaties LAKS, MBO-raad, CNV Onderwijs en de VO-raad sluiten hierbij aan

met hun “Onderwijspact” dat in januari 2020 gepresenteerd is. Ik citeer: In het pact delen de organisaties een gezamenlijk plan voor de toekomst van het onderwijs in Nederland. De plannen zijn gebaseerd op hetzelfde gedachtegoed als van waaruit de tienerscholen zijn ontstaan: het uitstellen van het schooladvies bevordert kansen-gelijkheid. Op de tienerscholen van 10-14 onderwijs wordt al enkele schooljaren geëxperimenteerd met de in het pact voorgestelde brede onderbouw. Leerlingen en docenten werken met maatwerkprogramma’s en volgen vakken op verschillende niveaus. Pas rond hun 15^e maken zij een definitieve keuze voor het vmbo, havo of vwo.

De initiatiefnemers van het Onderwijspact hopen dat de plannen dienen als startpunt voor een brede dialoog over noodzakelijke vernieuwingen in het Nederlandse onderwijs. Want: “ons onderwijs heeft groot onderhoud nodig”, aldus de auteurs (bron: <https://www.1014onderwijs.nl/nieuws/onderwijspact-uitgesteld-schooladvies-is-de-toekomst>).

Eerlijk gezegd heeft de verlengde brugklas, wat een gevolg is van bovenstaande plannen, mij persoonlijk altijd tegengestaan. En dat komt voort uit de opluchting die ik waarnam bij bijna elke brugklasleerling

die startte op vmbo-basis. Deze leerlingen hebben een basisschooltijd achter de rug waar zij tegen hun cognitieve beperkingen aanliepen. Met een laag zelfbeeld in hun rugzak en met de overtuiging dat ze dom waren startten de meeste leerlingen in de brugklas. Wat een opluchting dat zij vanaf dit moment op andere gebieden hun vaardigheden kunnen tonen! Dat velen van hen vier jaar later trots over de rode loper hun diploma in ontvangst namen, konden ze zich in de eerste klas nog niet voorstellen.

Toch kantelt mijn zienswijze als ik lees dat de Onderwijsraad een plan heeft uitgewerkt waarbij in de verbrede brugklas flexibel onderwijs op maat wordt gegeven waardoor er meer recht wordt gedaan aan verschillen tussen de leerlingen (bron: Onderwijsraad, later selecteren, beter differentiëren in vraag en antwoord). Een groot bijkomstig voordeel hiervan is dat de leerlingen op latere leeftijd in de voor hen bestemde leerstroming terecht komen. Dat impliceert ook dat alle leerlingen tot hun vijftiende jaar met elkaar in dezelfde bubble leven, terwijl ze nu al vanaf 12 jaar worden gescheiden. En het is bekend dat als leerlingen elkaar beter kennen er ook minder gepest wordt, nabijheid verbroedert immers.

En wat zou dit betekenen voor de sociale veiligheid? In een artikel over vier scholen die dit onderwijssysteem, de verlengde brugklas, al hanteren (Bron: Goed geschud: verhalen uit de praktijk over de brede brugperiode) lees ik dat de Open Schoolgemeenschap Bijlmer in Amsterdam een 9,1 scoort voor sociale veiligheid. Een van de docenten voegt eraan toe dat dit systeem eigenwaarde, empathie, veiligheid en zelfvertrouwen oplevert. Voor een sociaal veilige omgeving komt natuurlijk meer kijken dan puur en alleen een verlengde brugklas. Maar het feit dat leerlingen de kans krijgen om elkaar beter leren kennen en daardoor meer begrip voor elkaar kunnen opbrengen, vermindert de kans op pesten.

Samenvattend kan ik zeggen dat het wijs is om leerlingen langer de kans te geven zich te ontwikkelen voordat ze een schooladvies krijgen. Daarbij is veel differentiatie in het onderwijsaanbod nodig om recht te doen aan juist de verschillen/tegenstellingen tussen de leerlingen, waardoor iedere leerling met een positief zelfbeeld zich verder kan ontwikkelen.

De Roncallischool in Zeddum Ontvangt het Predicaat “Sociaal Veilige School”

Op 23 oktober 2023 was een dag met gepaste trots voor de Roncallischool in Zeddum, en het was met evenveel vreugde dat Stichting Veilig Onderwijs het predicaat “Sociaal Veilige School” aan hen heeft uitgereikt. Dit predicaat is het resultaat van toegewijde inspanningen en een sterke focus op het creëren van een veilige en ondersteunende leeromgeving voor iedereen. De uitreiking vond plaats in aanwezigheid van de directeur van Stichting Veilig Onderwijs, Natasja Huisman, en beleidsmedewerker Hettie Sipman, die samen met de school heeft gewerkt om dit doel te bereiken.

Het verkrijgen van het predicaat “Sociaal Veilige School” is geen

eindpunt, maar eerder het begin van een reis. Een reis naar het creëren van een omgeving waarin iedereen zich veilig, gerespecteerd en ondersteund voelt.

Heeft uw school zich al ingespannen voor sociale veiligheid? Zou u ook willen streven naar het predicaat “Sociaal Veilige School”? Wij nodigen u uit om contact op te nemen met Stichting Veilig Onderwijs.

Onze stichting is toegewijd aan het ondersteunen en begeleiden van scholen op hun weg naar sociale veiligheid. Samen kunnen we doelen bereiken die groter zijn dan

onzelf. Samen kunnen we een blijvende impact hebben op de levens van leerlingen, docenten en ouders.

Het is ons doel, om meer scholen te helpen op weg naar sociale veiligheid en om een cultuur van respect en begrip te bevorderen.

Bij Stichting Veilig Onderwijs kijken we ernaar uit om nog veel meer scholen te feliciteren met hun prestaties op het gebied van sociale veiligheid. Samen kunnen we het verschil maken, en we hopen u aan boord te verwelkomen voor deze belangrijke reis. Veilig onderwijs is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Gefeliciteerd, Roncallischool, en op naar een toekomst van nog meer veiligheid en welzijn!

Er zijn verschillende tegenstellingen tussen het voortgezet onderwijs en de maatschappij

1. Technologie

In de maatschappij speelt technologie een steeds prominentere rol, terwijl in het voortgezet onderwijs technologiegebruik geregeld achterloopt. Veel scholen hebben bijvoorbeeld nog beperkte toegang tot computers en internet waardoor leerlingen niet voldoende worden voorbereid op de digitale samenleving.

2. Individualisering

In onze samenleving ligt op dit moment met name de nadruk op individualisme, eigen keuzes en zelfstandigheid. Het voortgezet onderwijs daarentegen is veelal gericht op gestandaardiseerde lesmethodes en groepsgericht onderwijs, wat minder ruimte laat voor individuele ontwikkeling en persoonlijke interesses.

3. Arbeidsmarktgerichtheid

De samenstelling van de samenleving verandert snel. Er is een groeiende behoefte aan nieuwe vaardigheden op de arbeidsmarkt, zoals digitale ervaring en kritisch denken. Maar denk hierbij ook aan de ambachtseconomie

als belangrijke sector in de Nederlandse economie. Het voortgezet onderwijs heeft soms moeite om hierop in te spelen en kan te weinig aandacht besteden aan het ontwikkelen van deze vaardigheden bij leerlingen.

Wat betreft het verschil tussen het voortgezet onderwijs en het basisonderwijs:

1. Zelfstandigheid

In het voortgezet onderwijs wordt meer zelfstandigheid van leerlingen verwacht dan in het basisonderwijs. Leerlingen moeten zelf het initiatief nemen voor hun eigen leerproces, zelf plannen en verantwoordelijkheid nemen voor hun schoolwerk. In het basisonderwijs krijgen leerlingen meer begeleiding.

2. Vakkenpakket

Het voortgezet onderwijs biedt een breder scala aan vakken aan dan het basisonderwijs. Leerlingen krijgen de eerste jaren een algemeen lesaanbod. Ze kunnen hierna een keuze maken welk profiel/ vakken zij verder willen volgen en kunnen zich specialiseren in bepaalde interessegebieden.

3. Toetsing en beoordeling

In het basisonderwijs ligt het accent meer op de ontwikkeling en groei van leerlingen, en minder op toets resultaten. In het voortgezet onderwijs worden er meer toetsen afgenomen en leerlingen worden beoordeeld aan de hand van cijfers.

NB dit zijn algemene observaties er kunnen verschillen zijn tussen scholen en onderwijssystemen.

Er zijn verschillende tegenstellingen in het onderwijs die kunnen leiden tot conflicten tussen bestuurders, docenten, leerlingen en ouders:

1. Macht versus participatie

Bestuurders hebben vaak de macht om belangrijke beslissingen te nemen, terwijl docenten, leerlingen en ouders willen participeren in het besluitvormingsproces.

2. Traditioneel versus vernieuwend onderwijs

Er kunnen conflicten ontstaan tussen bestuurders en docenten over de vraag of het onderwijs moet vasthouden

aan traditionele methoden of moet evolueren naar een meer vernieuwende leerwijze.

3. Kwaliteit versus efficiënt

Bestuurders kunnen prioriteit geven aan het efficiënt beheren van onderwijsinstellingen, terwijl docenten en ouders veel meer de nadruk leggen op het bieden van kwalitatief hoogstaand onderwijs.

4. Discipline versus creativiteit

Conflicten kunnen ontstaan tussen docenten en leerlingen over de vraag of er strengere discipline moet zijn voor gedragsregels of over meer ruimte voor creativiteit en zelfexpressie.

De rol van een mediator in het omgaan met deze conflicten is van cruciaal belang:

Mediation biedt een gestructureerd proces waarbij de betrokken partijen hun standpunten uiten en naar elkaar luisteren.

Een mediator fungeert als neutrale derde partij en begeleidt partijen bij het identificeren van belangen en het vinden van gemeenschappelijke grond om tot een oplossing te komen.

In plaats van het conflict te laten doorsudderen, wat leidt tot verdere spanningen en verstoorde relaties, helpt een mediator om de communicatie te verbeteren, misverstanden op te helderen en een sfeer van vertrouwen te creëren. Dit zorgt ervoor dat alle betrokken

partijen zich gehoord en begrepen voelen, en dat er een gezamenlijke overeenstemming kan worden bereikt.

Een mediator biedt ook structuur in het proces en zorgt ervoor dat alle relevante kwesties worden besproken en opgelost. Dit helpt bij het voorkomen van verdere escalatie van conflicten, bij het bevorderen van samenwerking en wederzijds begrip tussen de verschillende belanghebbenden in het onderwijs.

Kortom, een mediator speelt een waardevolle rol in het oplossen van conflicten in het onderwijs door een neutrale en gestructureerde benadering te bieden, waarbij alle partijen de kans krijgen om hun standpunten te uiten en gezamenlijk tot oplossingen te komen.

Tekst: Natasja Huisman

Tegengestelde Meninge n en Visies: Een Uitdaging voor Veilig Onderwijs

Het onderwijs is altijd al een broedplaats geweest voor diversiteit, niet alleen in termen van culturele achtergrond en leeftijd, maar ook in denkwijzen en meningen. Deze diversiteit kan verrijkend zijn, maar het kan ook uitdagingen met zich meebrengen,

vooral wanneer meningen en visies sterk uiteenlopen. Hoe kunnen scholen omgaan met deze verscheidenheid aan perspectieven en ervoor zorgen dat ze nog steeds een veilige en ondersteunende omgeving bieden voor alle betrokkenen?

De Kracht van Verschillende Perspectieven

Laten we eerst begrijpen dat verschillende meningen en visies inherent zijn aan een gezonde samenleving. Het onderwijs is de plaats waar we onze kinderen leren nadenken, kritisch denken en hun eigen overtuigingen vormgeven.

Tegengestelde meningen kunnen leiden tot vruchtbare discussies, nieuwe ideeën en innovatie. Het is inderdaad een teken van een levendige en gezonde gemeenschap.

Echter, in een omgeving waar zoveel verschillende perspectieven samenkomen, is het onvermijdelijk dat meningen soms in conflict komen. Deze conflicten kunnen variëren van kleine meningsverschillen tot diepgaande tegenstellingen, en ze kunnen een negatieve invloed hebben op de sociale veiligheid in het onderwijs.

De Gevolgen van Tegengestelde Meningsverschillen

Wanneer meningen en visies in het onderwijs sterk tegenover elkaar staan, kunnen er verschillende gevolgen optreden:

- 1. Spanningen en Conflicten:** Tegengestelde meningen kunnen spanningen en conflicten veroorzaken tussen leerlingen, docenten en ouders. Deze conflicten kunnen leiden tot onrust en een onveilig gevoel in de schoolomgeving.
- 2. Verdeeldheid:** Sterke meningsverschillen kunnen groepen verdelen en tot polarisatie leiden. Dit kan het gevoel van eenheid in de schoolgemeenschap ondermijnen.
- 3. Stress en Emotioneel Welzijn:** Voor sommige betrokkenen kan het omgaan met conflicten en tegengestelde meningen leiden tot stress en een verminderd emotioneel

welzijn. Leerlingen kunnen angstig of verward raken, en docenten kunnen zich overweldigd voelen.

- 4. Verlies van Focus:** Het omgaan met aanhoudende conflicten kan de aandacht afleiden van het hoofddoel van het onderwijs, namelijk het verschaffen van kennis en vaardigheden aan de leerlingen.
- 5. Beschadiging van Relaties:** Tegengestelde meningen kunnen relaties schaden, zowel tussen leerlingen als tussen leerlingen en docenten. Dit kan leiden tot een gebrek aan vertrouwen en samenwerking.

Hoe Kunnen We Omgaan met Tegengestelde Meningen?

Het omgaan met tegengestelde meningen en visies in het onderwijs is een uitdaging, maar er zijn effectieve manieren om ermee om te gaan:

- 1. Open Dialoog:** Moedig een open en respectvolle dialoog aan tussen alle betrokkenen. Zorg ervoor dat elke stem gehoord wordt en respecteer de mening van anderen, zelfs als u het er niet mee eens bent.
- 2. Mediation:** In gevallen waarin meningsverschillen escaleren tot conflicten, kan professionele mediation een oplossing bieden. Een neutrale derde partij kan helpen bij het vinden van gemeenschappelijke grond.
- 3. Onderwijs en Bewustwording:** Investeer in educatie en bewustwording

rondom het omgaan met meningsverschillen en het bevorderen van respect voor diversiteit.

- 4. Schoolbeleid:** Ontwikkel duidelijk beleid en richtlijnen voor het omgaan met meningsverschillen en conflicten. Zorg ervoor dat dit beleid bekend is bij alle betrokkenen.
- 5. Empathie en Begrip:** Onderwijs betrokkenen over het belang van empathie en begrip voor verschillende perspectieven. Help hen te begrijpen dat meningen kunnen veranderen en evolueren.

Een Veilige Leeromgeving voor Iedereen

Het omgaan met tegengestelde meningen en visies is een cruciaal onderdeel van het creëren en behouden van een sociaal veilige leeromgeving. Het is belangrijk om te onthouden dat het doel van het onderwijs niet is om eenheid van denken te dicteren, maar om studenten voor te bereiden op een complexe wereld waarin diversiteit van gedachten en meningen een realiteit is. Het kan uitdagend zijn, maar door samen te werken, te communiceren en te blijven streven naar respect en begrip, kunnen scholen een positieve en ondersteunende omgeving bieden waarin iedereen kan gedijen, ongeacht hun persoonlijke overtuigingen.

Laten we de rijkdom van diversiteit omarmen en samenwerken aan een sociaal veilige leeromgeving voor iedereen.